

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

POROČILO O DELU SVETA ZA DELOVNA RAZMERJA IN SOCIALNO VARSTVO

SPLOŠNI PROBLEMI

Glede na nejasna pojmovanja in čestokrat čudne odnose je treba že v uvodu poročila jasneje osvetliti družbeno ter ekonomsko politično funkcijo delovnega, invalidskega in socialnega varstva. Tembolj, ko je pomembna prav ta varstvena funkcija.

Cprav je vsa področja teh varstvenih funkcij smatrati v svoji posledici kot polit. ekonomsko vprašanje, zlasti če se dosledno aplicirajo vse možne preventivne mere in učinkoviti kurativni ukrepi, to še zlasti velja za področje delovnega varstva.

Ker pa gre v bistvu za človeka, so prečesta pojmovanja, ko se ne le socialno, ampak tudi delovno varstvo smatra le kot soc. mera, ne le napačna, ampak tudi v ekonomsko političnem smislu zgrešena. Funkcija primerne zaposlovanja vzgoje kadrov, dalje nenehna skrb za sanacijo delovnih mest v tehnično zaščitnem, higienem in strokovno-vzgojnem smislu ter učinkovitost v zdravstvenem varstvenem smislu je gotovo racionalen doprinos k čim večji storilnosti in najcenejši socialni. Samo nezgod pa imamo letos 10.000 - 180.000 izpadlih delovnih dni in preko ene milijarde škode in stroškov v okraju. To pa je hkrati prepričljiv razlog za racionalnost te varstvene funkcije.

V tej smeri je že in mora biti orientirano delo Biroja za zaposlovanje, inšpekcija dela in tudi socialno zavarovanje.

Podobna je orientacija v delu na področju invalidskega in socialnega varstva, ki se že principielneje ocenjuje in rešuje s stališča medicinske in ekonomske rehabilitacije in prekvalifikacije, oziroma socialno ekonomskih ukrepov v smislu posredovanja dela s tem, da se po možnosti vsi posredniki primerno zaposlijo po svojih fizičnih in duševnih zmožnostih, socialna pomoč pa naj prihaja v poštev le kot event. potreben dodatek.

V istem smislu je ocenjevati prav tako tudi mladinsko socialno varstvo iz razloga, ker so vzgoje ali pa zdravstvene in konstitucionalne krepitve otrok v svojem bistvu preventivne mere za odpravljanje težjih pojavov v zdravstvenem ali pa asocialnem oziru.

SESTAV IN ORIENTACIJA V DELU DRUŽB. ORGANA

Z ozirom na tako orientacijo v delu je bila tudi vsebina dela Ljubljana in obeh svetov in njihov organov po združitvi usmerjena na tista vprašanja, ki najbolj neposredno krepijo to smer

Taka orientacija se zagotavlja tudi s tem, da sta imela že prej oba sveta poleg primernih članov, ki jih je bilo skupaj po številu 21, še vsak od teh po 4 odbore in pri teh skupaj 19 komisij ter je bilo tako vključenih preko 200 državljanov.

Od reorganizacije v septembru dalje pa dela 13-članski svet s 3 odbori (za delo, varstvo družine in invalidsko varstvo) z 28 člani ter 9 komisij z 49 člani, kar je skupaj 90 državljanov, poleg 58 občinskih svetov in komisij s 505 člani. Skupaj je s tem vključenih v te družbene organe 495 državljanov. (235 uslužbencev-namencev, 57 delavcev, 13 obrtnikov, 11 kmetov, 223 ostalih - gospodinj, upokojenci, študenti - od vsega pa 218 žena.)

Pri konkretnem ocenjevanju dela družbenega organa pa se kažejo uspehi v sledečem:

Ob pretresanju vprašanj glede zaposlovanja je bilo predvsem načrtana nujna preorientacija iz administrativne službe posredovanja dela v smotno psihofiziološko zaposlovanje ljudi s tem, da se za psihofiziološko presojo doseže primeren način in vrsta zaposlitve.

Dalje s kvalifikacijo in prekvalifikacijo zlasti mladine, žena in invalidov v šolah, tečajih in celo v lastnih delavnicah, če teh ni v redni proizvodnji dovolj. Primerno, četudi le delno zaposlovanje tudi manj delovno sposobnih (zdrav. ogroženih, obnemoglih, TBC rekonvalescentih). Posebna skrb za razvijanje pogojev za zaposlitev žena.

Usmerjanje zadev s področja inšpekcije dela je bilo orientirano zlasti na sanacijo delovnih mest s težiščem na tehnično in higiensko zaščito, varstveno vzgojo ter zagotovitev potrebnih osebnih zaščitnih sredstev.

Poleg problema zaostalosti, zlasti starejših obrabov glede varnosti je treba opraviti zastojanja te zaščite za splošnim razvojem proizvodnih naprav nasploh ter to vprašanje vezati na redno planiranje sredstev za nove kot stare obrate.

Posebej je poudarjena nujnost doslednega izvajanja predpisov o zaščiti dela in odgovornost vodstev podjetij za to.

Za službo socialnega zavarovanja je bila zlasti nakazana orientacija na racionalno trošenje sredstev s poudarkom na kvalitetno zdravljenje, neposredno pomoč pri razvijanju pogojev za preventivo v zdravstvenem, higiensko-tehničnem in tehnično vzgojnem smislu. Močan poudarek je dan na zagotavljanje pravic zavarovancem pa obenem na neupravičeno izrabljanje sredstev, kar je urejati po predhodnih skrbnih analizah z revizijami, kontrolami in sankcijami.

Za področje invalidskega varstva je bilo poleg zagotavljanja pravic po invalidskih predpisih kot priznavanje invalid, svojstva vojnih vdov z otroci ter vojnih sirot brez staršev, dalje revizij stopenj invalidnosti ter zdravstveno varstvo in ortopediranje, še zlasti pretresano vprašanje in nakazana nujna potreba razvoja medicinske in delovne rehabilitacije ter primerne zaposlovanja.

Socialno varstvo je bilo po svojih specifičnostih najčesteje v razpravljanju tembolj, ko je bila prav tu potrebna bistvena preorientacija v smeri preventive, ki pa se je po uspehih iz leta 1954 kasneje tudi intenzivnejše nadaljevala.

Predvsem se je nadaljevala že prej nakazana orientacija in poglobitev ter razširitev socialne službe s krepitvijo terenskih socialnih zdravstvenih svetov z naslonitvijo na množične organizacije in zlasti na odločno uveljavljanje preventivnih mer, katerih nosilci naj so predvsem socialni delavci in patronažne sestre.

Ob problemu vzgoje otrok se je dalo predvsem poudarka na utrjevanje družine kot osnovnega vzgojnega faktorja in s tem nje primerno odgovornost s kazenskim posledicami. Več poudarka je bilo na vzgojnih kaznih mladoletnikov.

Problem domače zaščite otrok je bil spričo šibkih rezultatov preusmerjen na rejništvo z orientacijo na zgodnje in daljše rejništvo, seveda s ciljem istčasne sanacije otrokove družine. Poseben poudarek je bil dajan na uspešnost adopticije.

V smeri zdravstvene in konstitucionalne krepitve otrok se je še zlasti utrjeval sistem šolskih mlečnih kuhinj, sistem delovanja mleka predšolskim otrokom in nosečim ženam, zdravstveno težje ogroženim otrokom se je zagotavljala okrepitev v okrevališčih in zdravstvenih kolonijah, kar vse je že dostej rodila občutne uspehe. V socialnem varstvu odraslih oseb se je težilo k zaposlovanju socialnih podpirancev in to tudi že z delnim pozitivnim rezultatom koncem leta. Zaostrovala se je odgovornost otrok do onemoglih staršev in bližnjih sorodnikov.

Omenjevalo se je sprejemanje v domove onemoglih le na resnično onemogle in ki nimajo svojcev ter pomoči. Izboljševali so se pogoji življenja v teh domovih v materialnem, higienem in kulturno-prosvetnem in delovnem smislu. Rešuje se vprašanje družbeno neprilagojenih, duševno bolnih in psihopatskih starih oseb z urejanjem specifičnega doma.

Zaostri se je odnos napram avanturistom in postopačem, kar

se skriva pod krinko iskanja dela.

Socialno podpiranje študentov se je preusmerilo izključno na štipendije. Ni mogoče trditi, da so ob taki orientaciji v delu že doseženi polni rezultati, ti so razvidni v nadaljevanju poročila, vendar je osnovna predvsem jasna orientacija in izdelan sistem dela. Od doslednega ravnanja družbenega organa pa so končno odvisni tudi polni rezultati.

REORGANIZACIJA: SPOJITEV OBEH OLO IN FORMIRANJE OBČIN

Sama spojitev obeh okrajev je prinesla spremembe, predvsem v tem smislu, da so posl. delovnega in invalidskega varstva pretežno ostali na okraju, posl. socialnega varstva pa v celoti prenešeni na novoformirane občine.

Glede na to se je usmeril kader, zaposlen prej na okrajih

taiko, da se je iz inšpekcije dela in invalidskega varstva spojil na novem okraju, iz socialnega varstva pa pretežno (preko 20) usmeril na nove občine taiko, da je na večini občin prav ta kader nosilec tega dela. Z novimi nastavitvami je ta kader do konca leta narasel na 50 ter je glede na obseg poedine občine zaposlenih od enega do šest oseb.

Proračunska sredstva: so se v celoti združila na okraju s tem, da so se za službo socialnega varstva po obsegu potreb in prejšnji potrošnji razbila na občine s tem, da so te v okviru tri-mesečne kvote s sredstvi razpolagale za kritje obvez, v slučaju prihrankov pa tudi dodeljevale eventualno novim podpirancem. Teh pa je tudi bilo manjše število, kakor tudi prihrankov, ker so občine že pred koncem leta revidirale večino socialnih dajatev, glede na umestnost in višino. Dodeljena kvota pa je služila kot osnova za planiranje sredstev za naslednje leto. Poleg sredstev, ki so jih potrošile občine biv. OLO Ljubljana, je bilo v letu 1955 potrošenih sredstev za različne vrste socialnih dajatev v sledečem obsegu.

Naziv	Planirano	Potrošeno	Potroš. v %
Podpore ZFT	1.000.000	834.800	83,48%
Socialne podpore	44.183.000	38.836.759	87,90%
Domovi onemoglih	42.331.000	41.952.081	99,10%
Zdravstvene in počitniške kolonije	7.200.000	6.091.190	84,60%
MDF	25.632.000	22.470.440	87,67%
Mladinski domovi	28.962.000	27.158.617	93,77%
Teden matere in otroka	180.000	—	—
Rehab. in ort. inv.	460.000	188.737	41,03%
Preselitev oskrbovancev	400.000	140.814	35,20%
Prisp. zav. s sam. fin.	2.000.000	1.342.200	67,11%
Vzdrževanje rejencev	7.289.000	6.026.036	82,67%
Prevozi in man. MDF	203.000	203.000	100,00%
Biro za posredov. dela	632.000	632.000	100,00%
	160.472.000	145.876.674	90,00%

Dotacije socialnim zavodom so bile priznane v sledečem obsegu:

Naziv	Planirano	Potrošeno	Potroš. v %
Dečje jasli, Kersnikova	2.004.350	1.781.493	88,70
Dečje jasli, Lepodvor.	2.236.000	2.185.048	97,72
Dečje jasli, Puharjeva	345.000	315.615	91,48
Dečje jasli, Resljeva	3.362.000	3.169.633	94,27
Dom Titove mladine	1.589.000	1.526.314	96,03
Dom Malči Beličeve	1.427.000	1.426.232	99,94
Prehod. dom, Poljanska 16	406.650	249.106	61,25
Dom onemoglih, Jelšingr.	279.000	184.442	66,10
Dom onemoglih, Radgona	366.000	155.298	42,43
Dom onemoglih, Bokalce	647.000	275.776	42,62

Investicije:

Bokalce	20.000.000	19.893.040	99,46
Dom Titove mladine	2.000.000	1.719.237	85,96
Dom onem., Poljanska 16	800.000	800.000	100,00
Dečje jasli, Resljeva c.	1.800.000	1.798.234	99,90
	24.600.000	23.210.511	94,35

Rekapitulacija:

Funkcionalni izdatki	160.472.000	145.876.677	90,90
Dotacije	12.662.000	11.368.957	89,78
Investicije	24.600.000	23.210.511	94,35

Skupaj potrošenih sredstev OLO	197.734.000	180.456.142	91,26
Posebej sredstva okoliških občin	28.500.000	27.879.000	
Skupaj . . .	226.234.000	208.335.142	

Odnos in pomoč občinam: Po predaji poslov socialnega varstva ter deloma delovnih odnosov, po predaji spisov ter posameznih navodil Sveta LRS je bila izvedena na vseh občinah prva inštrukcija z namenom posredovati občinskim referentom razlago nalog in dela te službe ter razlago administrativne služ-

be, ki je za mladinsko varstvo posebej določena ter se loči od splošne občinske administracije. Ze pri prvi inštruktaži so se pojavile težkoče in to v tem, ker je večina referentov na področju socialnega varstva novih, na drugi strani pa je prešibka zasedba uslužbencev na nekaterih občinah. Tudi poslovni prostori čisto ne odgovarjajo, ker so to prehodne sobe, ali pa so to sobe, v katerih se vrši celotna administracija občine. V nekaterih primerih je en sam uslužbenec za 4 referate (Moravče, Mengeš, Cerknica, Loška dolina, Ivančna gorica) in je nemogoče pričakovati, da bi se poglobil v delo. Kader pa je dober in je opaziti prizadevanje v delu. Stanje mestnih občin je boljše, ker so v večini primerov zaposleni ljudje z izkušnjami na tem sektorju, poleg tega pa tudi primerno število. Naloga tajništva je predvsem pomoč občinam v obliki individualne inštruktaže in organizirati seminarje po posameznih vprašanjih.

Da bi se v čim večji meri zagotovila enotna politika na tem področju, je Svet sklical vse predsednike občinskih Svetov na posebno posvetovanje in ob uvodnih, jasno nakazanih principih ter široki razpravi, to politiko tudi posredoval. Pripravljala se tudi pismeno gradivo, ki bo dostavljeno vsem občinam. Pomoč občinskim svetom pa se nudi tudi s tem, da člani Sveta čisto prisostvujejo njihovim sejam.

Organizirani so bili tudi trije seminarji po vprašanju socialne in delovne zakonodaje v obsegu prenešenih poslov. Na seminarju so bili referenti opozorjeni na posebnost določil teh zakonov, v diskusiji pa smo posredovali mnogo pojasnil na vprašanja. Seminarji so dobro uspeli ter se pripravljajo novi, vendar po konkretnih vprašanjih (rejništvo, posredovanje dela itd.). Izvršili smo tudi drugo inštruktažo, predvsem orientirano na statistično službo socialnega skrbstva, naloge invalidskih zaved ter nuditi pomoč pri reševanju konkretnih primerov. Pomoč občinam se odraža tudi v tem, da svet periodično obravnava aktualne probleme in gradivo ter zaključke v celoti dostavlja občinam v uporabo. To vsestransko pomoč občinam bo treba v bodoče še bolj okrepiti s ciljem, da se doseže polna samostojnost v delu.

I. Inšpekcija dela

Splošni pregled dela in kadri:

Z novo razdelitvijo LRS na občine in okraje se je združila tudi inšpekcija dela Ljubljana - okolica in MLO Ljubljana. Delno je bilo priključeno še del bivšega OLO Postojna in OLO Novo mesto.

Zaenkrat je ostalo to področje dela v okrajni pristojnosti ter so se preselili na občine le posli arbitraže v delovnih sporih, kasneje, postopoma pa tudi posli inšpekcije dela v trgovski in obrtni dejavnosti.

Kadri v inšpekciji dela

- a) število inšpektorjev dela po kvalifikacijah: s fakultetno izobrazbo, 2 s strojno srednjo tehnično šolo, 1 visokokvalificirani delavec, 2 kvalificirana delavca, 2 z administrativnimi kvalifikacijami;
- b) število inšpektorjev dela po nazivih: 1 višji inšpektor, 4 inšpektorji dela, 2 referenta;
- c) 2 pisarniški moči.

Z ozirom na velik obseg in pestrost ter specifičnost gospod. dejavnosti v OLO Ljubljana je kader inšpektorjev šibak po številu. V tej smeri bo potrebno v bodoče za vsako ceno dopolniti ta sestav. Vendar pa zaenkrat na vse razpise ni odziva.

Obseg pregledov podjetij:

Na področju sedanjega OLO Ljubljana obstoja 15 podjetij z nad 500 zaposlenih, 69 podjetij z nad 100 zaposlenih in 2816 podjetij, ki imajo manj kot 100 zaposlenih. Od navedenega števila podjetij je bilo pregledanih 8 podjetij z nad 500 zaposlenimi, 26 podjetij z nad 100 zaposlenimi in 113 podjetij z manj kot 100 zaposlenimi. S pregledi je bilo zajetih 17.082 oseb v delovnem razmerju od skupno 100.625 zaposlenih, kar je 17% od skupnega števila zaposlenih.

V panogi elektrogospodarstva smo pregledali skoraj vsa podjetja. V ostalih gospodarskih panogah pa je bilo izvršenih rednih letnih pregledov približno v polovici podjetij. V celoti smo v lanskem letu izvršili 152 rednih pregledov večjih podjetij in 56 obratov ali ločenih delovišč. Naša služba zahteva tudi kontrolo nad izvrševanjem izdanih nalogov podjetjem, zato smo opravili 82 kontrolnih ogledov v smislu izdanih odločb. Nočnih pregledov nismo vršili.

Veliko smo delali na raziskavan nezd in izdajali ugotovitvene odločbe. Raziskanih je bilo 11 primerov smrti in 92 primerov težjih nezd. Pri pregledih je bilo ugotovljenih 8426 higiensko tehničnih pomanjkljivosti. Od tega 3823 neprimernih delovnih mest z ozirom na razsvetljavo, ogrevanje, ventilacijo in druge pomanjkljivosti, 680 pomanjkljivosti zaradi slabše zaščite strojev in naprav, 162 pomanjkljivosti zaradi nezadostne zaščite pred električnim tokom, požarom in eksplozijami, 82 nedostatkov zaradi pomanjkanja navodil in opozoril glede zaščite dela, 1103 pomanjkljivosti zaradi nezadostne zaščite delavcev z osebnimi zaščitnimi sredstvi, 7 podjetij brez vodovoda, 2523 sanitarnih pomanjkljivosti in 46 nedostatkov glede opreme za prvo pomoč.

Izjemno delo: Med važnejša izjemna dela spadajo komisijski ogledi novourejenih ali adaptiranih obrtnih delavnic in podjetij, gostinskih obratov in trgovskih lokalov. V minulem letu je bilo 404 takih komisijskih ogledov. Z ozirom na to, da so naše obrtne delavnice zastarele in slabo vzdrževane v pogledu HTZ zahtevamo pri novourejenih dosledno izvajanje higien-sko-tehničnih predpisov. Izvršena je bila anketa po večjih industrijskih podjetjih glede planiranih in porabljenih sredstev za HTZ. Dalje anketa o načinu uveljavljanja novega tarifnega sistema po podjetjih. Sodelovali smo s komisijo za plače. Anketa se je izvršila v 10 podjetjih različnih strok.

V podjetjih z visokim bolniškim staležem, to je nad 4.5%, smo skupno z organi socialnega zavarovanja izvršili pregled v 17 podjetjih. Ako je obstojal prekomerni bolniški stalež zaradi odnosa podjetja do HTZ, se je predlagalo Zavodu začasni predpis posebnega dopolnilnega prispevka.

Zbraj in urejali so se podatki o planiranih in dejansko porabljenih finančnih sredstev za izboljšanje varnosti pri delu, ki so prikazani posebej.

Večji napredek v pogledu izboljšanja delovnih pogojev je v minulem letu zapažen v sledečih industrijskih podjetjih:

»Unitas«. Dosedanje stanje v HTZ je bilo pereče: zgraditev novega poslovnega objekta pa je omogočila premestitev in hkrati sprostitev dosedanje prenatrpanosti in zadušljivih in zdravju škodljivih prstorih. Posebej se je izboljšalo stanje v galvanizaciji. Ostalo je še odprto vprašanje ventilacije v livarni. Podjetje še nima urejenih potrebnih projektov. Dejstvo pa je, da je nujnost ureditve ventilacije v livarni posledica napak pri gradnji objekta.

»Toplovod«. Pogoji dela so se znatno izboljšali, ker so na sodoben način urejeni novi poslovni prostori. Z novogradnjo se je le polovično rešilo kritično stanje glede delovnih pogojev, ker so posamezni oddelek še sedaj v popolnoma dotrajalih zgradbah. Le-te ne morejo nuditi zaposlenim najosnovnejših higiensko-tehničnih pogojev dela. Obstoja tudi nevarnost zrušitve.

V podjetju »Žičnica« v Ljubljani so se tudi v minulem letu razmere občutno izboljšale. Na novo so bili urejeni sanitarni prostori in naprave.

Podjetje »Saturnus« je izboljšalo prežračevanje, kar je bilo zaradi zdravju škodljivih plinov nujno.

Pri »ECZ« bodo v letošnjem letu uvedli ogrevanje prostorov.

»Zmaj«. Inšpekcija dela se je morala v preteklem letu trdo boriti za izboljšanje kričočih delovnih pogojev in odnosov. Podjetje je v neprimernih prostorih natrpalo preveč delavstva, ventilacije niso odgovarjale in so bile razmere nevdržne tembolj, ker se je pri spajkanju in kuhinji katranske smole razvijalo ogromno dušljivih plinov. Osebnih zaščitnih sredstev ni bilo na razpolago. Delo je silno umazano, sanitarnih pogojev pa takorekoč ni bilo.

V pisarniških prostorih so morali delati ob umetni razsvetljavi nadurno delo po cele dneve. Vse te pomanjkljivosti so terjale ukrepe s strani inšpekcije dela.

Razmere so se sedaj znatno izboljšale, ker je podjetje pridobilo nove delovne prostore in tudi delovni odnosi so se v zadnjem času znatno popravili, tako da že dlje časa ni bilo več pritožb s strani zaposlenih.

MOŽNOSTI IN PRIPRAVLJENOST PODJETIJ ZA UREJANJE POGOJEV DELA

Čeprav je glavna ovira za uspešnejše reševanje HTZ problemov pomanjkanje zadosnih finančnih sredstev, je pripomniti, da se velika večina podjetij le preveč zanaša na to edino rešitev, ki je čestokrat neizvedljiva. Zavzemanje takšnega stališča je zato tembolj škodljivo, ker se v pričakovanju nemogočih rešitev zanemarijajo tiste pomanjkljivosti in nerednosti, katere so rešljive v kratkem času in z manjšimi izdatki. Izogibati se borbi za izboljšanje delovnih pogojev v razmerah, kakršne so in s sredstvi, s katerimi se razpolaga, pomeni linijo manjšega odpora, proti kateri se je morala inšpekcija dela v minulem letu večkrat trdovratno boriti.

Kjer so delovni pogoji čisto slabi zaradi objektivnih težav, predvsem zaradi zastarelosti in iztrošenosti zgradb, strojnega

parka itd. ter so za ureditev teh potrebne večje finančne vsote, je inšpekcija dela pomagala podjetjem tudi s tem, da je oblastvenim gospodarskim organom prikazovala nujnost potreb ter priporočala odobritev zaprosenih finančnih sredstev. Vendar pa je spodnji pregled vloženih mater, sredstev že dokaz za povečano skrb številnih podjetij za intenzivnejše urejanje delovnih pogojev.

Pri analizi podatkov o planiranih in porabljenih finančnih sredstvih za delovno zaščito omenjamo najboljša in tudi najslabša podjetja:

- 111 »Elektro - Ljubljana mesto« skupaj 3,049.000 din. Na eno zaposleno osebo 12.865 din.
- 115 Kemična tovarna Moste je vložila skupaj 3,650.000 din, na eno zaposleno osebo 16 tisoč 441 din.
- 112 Podjetje »Tesnilka«, Medvode, je vložilo na eno zaposleno osebo 18.520 din, vsega skupaj pa 960.000 din (od tega za osebno zaščito 65.000 din, za tehnično zaščito 750.000 din, za higiensko zaščito 48.000 din, za okrepčila v hrani pa 53.000 din). Tovarna gumbov v Kamniku skupno 411.000 din, na eno zaposleno osebo 3000 din.
- 117 Tovarna »Titan«, Kamnik, na eno zaposleno osebo povprečno 50.868 din. Urejevalo je nove sanitarne prostore, ki pa še niso končani, rešen bo s tem problem vodovoda in kanalizacije. Podjetje »Žičnica« iz Ljubljane skupaj 151.000 din, na eno zaposleno osebo 1700 dinarjev.
- 119 Podjetje »Zmaj«, Ljubljana, skupaj 3,903.000 din, na eno zaposleno osebo 8770 din. - Inštitut za elektrozveze v Ljubljani 1747 din na eno zaposleno osebo. - Tovarna »Tiki« iz Trate pri Ljubljani ni dobila sredstev za zgraditev nove odtočne jame in adaptacijo novih garderob in stranišč.
- 120 »Ilirija«, Ljubljana, je vložila skupno 679.000 din, na eno zaposleno osebo 5854 dinarjev. - Podjetje »JUB« v Dolu pri Ljubljani ni uspelo nabaviti sredstev.
- 121 Podjetje »Cementar« na eno zaposleno osebo 12.720 din. - Opekarna Radomlje skupno 167.000 din, na zaposleno osebo 3503 din.
- 122 Lesno predelovalna industrija »Peč« je vložila skupno 4,638.000 din, na zaposleno osebo po 10.500 din. To podjetje je v preteklem letu bilo zelo aktivno v izboljšanju HTZ in je med drugim uredilo kopalnico in zobno ambulanto. Uredilo je prej neprikladen prostor za razrezovalnico in namestito ogrevalne naprave v oddelku galanterije, pa izdelalo ventilacijske naprave ter pri brušenju ekshaustorske naprave za odvajanje prahu. Lesno industrijsko podjetje Škofljica je vložila skupno 506.000 din, na eno zaposleno osebo 10.340 din, podjetje »Sora«, Medvode, pa le 695 din na eno osebo.
- 123 Tovarna papirja Količevo je vložila za HTZ 7,895.000 din, od tega 7,251.000 din za ureditev sanitarnih prostorov, 581.000 din za tehnično zaščito in 63.000 din za osebno zaščito, na eno zaposleno osebo odpade 17.900 din. - Podjetje »Karton« v Ljubljani iz razloga, ker nima

- primernih prostorov za novo adaptacijo, osebnih zaščitnih sredstev pa ne potrebuje, vložilo nobenih sredstev.
- 124 Tovarna dekorativnih tkanin v znesku 12,530,000 din na ena delavca 24,861 din - Podjetje »Zima« v Ljubljani v skupnem znesku 68 tisoč din, na ena zaposleno osebo le 744 din.
- 125 Tovarna usnja v Smartnem pri Litiji skupno 847.000 din na ena zaposlenega delavca 4235 din. - Tovarna kovčkov v Domžalah »Tokov« skupno 259.000 din, na eno zaposleno osebo 1084 din.
- 127 Podjetje »Črevarna« 688.000 din, na eno zaposleno osebo 16.308 din. - Podjetje »Olija« na eno zaposleno osebo le 456 din.
- 128 Tiskarna »Toneta Tomšič« 1,917.000 din, na eno zaposleno osebo 17.750 din. Umetniški zavod za litografijo 552.000 din, na eno zaposlenega 5410 din.
- 2 Kmetijstvo. V tej gospodarski panogi ni pregleda o vloženih in porabljenih finančnih sredstvih za HTZ.
- 4 Uprava cest OLO Ljubljana 1,958.000 din, na ena zaposlenega 5000 din. - Gradbeno podjetje Domžale na eno zaposleno osebo 387 din.
- 5 Promet. Podjetje JDZ na eno zaposleno osebo 11.509 din. - Podjetje »Avtoobnova« v Ljubljani na zaposleno osebo 2535 din.
- 8 Mestna plinarna na eno zaposleno osebo 10.800 din. - ECZ 2,149.000 din ali na eno zaposleno osebo 4700 din. Iz rekapitulacije je razvidno, da znaša povprečni znesek, na terga so podjetja vložila za HTZ na eno zaposleno osebo 7383 din. V skupnem iznosu pa so našeta podjetja prispevala preko 40 milijonov din.

Problem nezdod:

Po podatkih zdravstvene službe je bilo v letu preko 10.000 nezdod (5929 primerov v zdrav. domovih, ostale pa v žel. zdrav. službi). S tem je bilo izgubljenih 180.300 delovnih dni.

Ker pa je prijava nezdod se neurejena in se posebej pripravljena tuda manjše ter tiste, ki pripetijo na poti domov ali na delu (vmes so seveda tudi nezdod, ki nimajo nobene zveze s službenim razmerjem), so tudi raziskave zlasti težjih nezdod manj uspešne, tembolj ko po krene preiskavo šele zavod socialno zavarovanje po obvestilu zdravstvene službe. To pa včasih šele po dveh mesecih. Jasna slaka vzrokov nezdod, tako že zabrisana. Potrebno bo torej prijavo nezdod precizirati in klasificirati po težini, pa z dodatnim predpisom zavezanca podjetja na redno javljanje tudi inšpekciji dela.

Dosedanje izkušnje pa kažejo, da raziskave nezdod in ugotavljanje krivcev zelo ugodno preventivno vplivajo, ker plačevanje oskrbnine v bolnicah po nesrečencem predstavlja v nekaterih primerih večje izdatke in to neposredno zainteresirano odgovorne voditelje podjetij na poostreno kontrolo ter strožji nadzor nad zaposlenimi delavci; odgovorne izvajalce del pa kličemo upravnih odborov na odgovornost. Mnenja smo, da je izboljšanje nezdod in ukrepanje koristno. Zato jih bo treba intenzivno nadaljevati tudi v bodoče. Nikakor pa ne bi mogli trditi, da so tudi vsi ukrepi, izdani s strani Zavoda za socialno za-

je pozitivno vplivati na stanje razmer zaposlenih. Umenili bi predvsem tole: zbirna republiškega zavoda za vse gospodarske organizacije in ustanove, katere vključijo odstotek izostanka zaradi bolezni in poškodb. To bi bilo povprečje, ki znaša 4,8% plačevanja poleg prispevka za zaposlene. Poseben prispevek bi imeli imenovani diferencialni prispevki. To vrsto prispevka so dolžni plačevati ne glede na vrsto bolezni, pod katerimi so bolniki stalež zvišal in za namenja, da je ta delež enak krivičen iz sledečih razlogov:

1. V nekaterih podjetjih so delovni pogoji, bodisi v proizvodnem postopku, ali pa v gradbiščih zastarelosti in dopolnjevanju strojnega parka. Ker teh pomanjkljivosti ni mogoče povsod in na hitro odpraviti, je nesmiselno, da se jim nasproti takim delovnim pogojem sankcije, saj so kakovostno delo delajo v teh pogojih. Učinek teh sankcij je ravno nasproten.

2. Preveliko bolniškega staleža v podjetjih, kjer je manjše število ljudi. Če je tudi pokazala, da je boleznih bolnikov po približno razdeljeno na število zaposlenih. Na ta način so manjša podjetja v neravnopravnem položaju v večini. Posledice tega so jasno opazajo, ker se manjša podjetja iz strojnemu opremljenju izogibajo zaradi invalidov in na glavem pojavljajo v rudniku barita, svinca in cinka v obratu Pleše pri Škofljici in Sitarjevc pri Litiji. Ambulanta za poklicne bolezni pa je celo pri pregledu delavcev iz Litostroja ugotovila 41 primerov pneumoconiosis in 26 primerov silikoze. V Litostroju nastajajo te bolezni v čistilnici odpadkov kjer kompresorji odstranjujejo presušeni livarski pesek. Dalje je bilo ugotovljeno 70 primerov zastrupljenja s trinitrotolulom (TNT). V smodnišnici Kamnik nastajajo te bolezni zaradi slabe tehnične ureditve pri manipuliranju in proizvodnji smodnika, vžigalnih vrvic, posebno pa pri izdelavi kamniktita. Za izboljšanje zdravstveno tehničnih pogojev dela zaenkrat ni dovolj razumevanja.

Rudnik barita, cinka in svinca operativno rešuje problem zboljšanja higiensko tehničnih pogojev dela, posebno za zmanjšanje silikoznih obolenj. Zgradil je poseben rezervoar za zadostno količino vode za mokro vrtanje.

Slabe razmere glede delovne varnosti

V kovinskih panogih: imamo najslabše stanje v pogledu higiensko tehnične zaščite v železniških delavnicah. V prostorih primanjkuje dobrih ventilacij, svetlobe, ogrevanja, v večini pa prevladuje prenatrpanost. Ti pordni problemi so z dneva v dan težji, ker se proizvodne naloge železniških podjetij stalno povečujejo in se zaposluje v tistih prostorih čedalje več ljudi. Načelna rešitev te ureditve se odjača z reševanjem ljubljanskega železniškega vozlišča.

Posebno slabi delovni pogoji so v Tovarni orodja v Kamniku.

v brusilnici se uporabljajo krementski brusilniki, katerih prah povzroča silikozo, pojavilo se je že par primerov.

V ostalih kovinskih obratih je stanje znatno boljše, slabi pogoji dela v posameznih obratih podjetja »Unitas« in v podjetju kovinske industrije Ig. Največ pomanjkljivosti je opaziti v pogledu slabe ventilacije.

Kemična tovarna Ljubljana-Moste kljub zastarelosti postopoma obnavlja najbolj pereče primere v pogledu HTZ, kar nam dokazuje, da bi marsikatero podjetje z vztrajnim prizadevanjem tudi lahko kaj več storilo.

Med elektro-kemičnimi podjetji se je stanje higiensko-tehničnih pogojev v podjetju »Zmaj« koncem leta 1955, znatno popravilo, poslabšalo pa stanje v podjetju električnih aparatov »Tela« glede delovnih prostorov, ker se proizvodnja vedno širi in s tem delovna sila.

V grafični industriji imamo najslabše delovne pogoje v Umetniškem zavodu za litografijo. To podjetje ne more adaptirati obstoječih prostorov, ker so privatna last in po finančnih predpisih banka ne dovolj vlaganje sredstev. Podjetje želi graditi nove delovne prostore, problem je lokacija in kredit.

Klišarna Slov. poročevalca se ni preseljena v nove prostore. Ročna stavnic je tudi prenatrpana z regali in črkovniki, prehodi pa so pretesni in temni. Zelo dobro je urejena strojna stavnic, sicer nima dovolj naravnih svetlobe, vendar je primerno umetno razsvetljena.

Lesna industrija. Težji problemi v pogledu higiensko-tehnične zaščite so v lesno predelovalni industriji. Ta je zastarela in nesodobna, zaradi tega so tudi neprijetni delovni pogoji. Za obnovu, razširitev ter izboljšanje prihrank so bila vložena ogromna finančna sredstva, kar je pripomoglo k vzpostavitvi vsaj delno zadovoljivih delovnih pogojev. Z adaptacijami pa nikakor ni bilo mogoče doseči pogojev, ki jih zahtevajo obstoječi predpisi. Zalostno je dejstvo, da ni v enem lesno predelovalnem obratu nimamo urejenih sanitarij, kljub temu, da nekatera podjetja zaposlujejo do 900 delavcev. V sled neurejenih odvajalnih napravah za prah, zračenje in o sanitarijih. Vsa podjetja stremijo le za razširitev proizvodnje, nimajo pa razumevanja za HTZ. Da je v lesno predelovalni industriji tudi velik procent nezgod, je pripisati dejstvu, da ima panoga star nesodoben strojni park. Poznane so sodobne zaščitne naprave za rezkanje in poravnalke, tako imenovane podajalni aparati, ki izključujejo vsako možnost nezgode. To bi predvsem ustrezalo naši lesni predelovalni industriji, ki je še številnejša, zato je tu največ nezgod, saj ima skoraj vsako podjetje nezavarovano krožno žago.

V tovarni »Stol« Duplica je strojna mizarna prenatrpana s stroji in polizdelki, kar ogroža varnost zaposlenih. Dela na poravnalnih strojih so se vršila brez uporabe zaščitnih naprav,

zato so številne obratne nezgode. Strojna mizarna je tudi močno zasledena z lesnim prahom. Ekshaustorska naprava pa je nezadostne kapacitete. Pri redukciji električnega toka je podjetje ustavilo pogon prav te naprave.

V kombinatu lesne industrije Logatec je veliko obratnih nezgod zato, ker se ne upošteva olednični varnostni predpisi. Vodilni uslužbenci so bili opozorjeni na konkretne primere, pa tega niso upoštevali, zato so bile ponovne nesreče na istih mestih. Ni redek primer odstranjevanje in neuporaba zaščitnih naprav, zlasti na poravnalnih strojih. Zaenkrat so predlagani v kaznovanje sodniku za prekrške.

Podjetje »Brest« Cerknica spada med naša najsposobnejša podjetja lesno predelovalne industrije s kvalitativnim strojnemu parkom, originalnimi zaščitnimi napravami, rezkarji pa so opremljeni z modernimi podajalnimi aparati. Prostorji so svetli, zračni, ogrevani z napravami za ogrevanje zraka in opremljeni z napravami za odvajanje prahu.

Kljub vsem prednostim, pa v pogledu nezgod ne zaostaja za ostalimi. Izrazit pa je obrat Martinjak, ki ima največ nezgod. Pri proučevanju vzrokov je ugotovljeno, da podjetje zaposluje neizkušeno delovno silo. Mojstri, predelavci, kakor tudi tehnično vodstvo samo vse premalo posveča pažnje vzgoji kadrov, z ozirom na napake pri manipuliranju s stroji. Prav to brezbrzičnost vodstev podjetij bo treba v bodoče stroje obravnava in jih prijavljati tožilstvu.

V gradbenih podjetjih je inšpekcijsko delo oteženo, ker so gradilišča razstresena po terenu. Pregled se vrši običajno le z vodjem gradilišča v prisotnosti kakšnega člana upravnega odbora ali delavskega sveta in sindikalne podružnice. Poseben problem so stanovanja in prehrana gradbenih delavcev. Gradbeni podjetja postavljajo za sezone samske delavce, stanovanja lesene barake običajno brez sanitarij in požarno nevarne. Čistoča je slabo vzdrževana, ne posveča se pažnje vzgoji delavcev.

Tudi v privatnem sektorju so številne higiensko tehnične pomanjkljivosti, ki pa se zelo težko odpravljajo, ker imajo privatni obrtniki večino majhne delovne prostore v starem delu mesta, primanjkuje zlasti naravnih svetlobe. Večja pobuda in iniciativa v gradnji novih objektov delavnic je brez dvoma nujna — pa tudi možna.

Nekatero posebno peče pomanjkljivosti

Ventilacijske naprave so zelo pereče vprašanje v naših podjetjih, ki jih često urejajo sama nestrokovna načina, brez dovolj svežega zraka, posebno pa brez ogrevanja. Delavci jih zato ne uporabljajo. Podjetja zatrjujejo, da jim za sodobno urejeno ventilacijo primanjkuje finančnih sredstev. Ovire in težave so tudi druge: v Sloveniji ni podjetij za urejanje ventilacij, zato se podjetja obračajo na zagrebško podjetje »Ventilator« ki je nestrokovno in drago. Čestokrat so takšne ventilacijske naprave le v napatje. Podjetja so često brez pravega učinka napravila večja finančna sredstva.

Električne instalacije v naših podjetjih so v zelo slabem stanju, zlasti glede ozemlitve in zaščitnih naprav. Često razvadj napeljavanja provizoričnih elek-

troinstalacij, ki pa ostanejo daljšo dobo v rabi in predstavljajo stalno življensko nevarnost, je treba odločno odpraviti. Nezgod z električnim tokom je razmeroma malo, dasiravno bi se tudi te lahko popolnoma omejile, če bi se odgovorni strokovnjaki pridržavali tehničnih varnostnih predpisov. Pri tem pa se prav ti preradi sklicujejo na pomanjkanje materiala, kar pa je le deloma res.

V lanskem letu smo imeli več smrtnih nezgod zaradi električnega toka. Med njimi primar mladega delavca, ki je bil komaj 14 dni v delovnem razmerju. Podjetje »Elektro« Ljubljana ga je zaposlilo kot pomočnika k monterju v transformatorski postaji Trnovski pristan. Do tega ne bi prišlo, če bi bil ponestrčen upoznan z nevarnostjo električnega toka in transformatorska postaja bolje opremljena z zaščitnimi napravami. Nepravilno je mlade delavce brez izkušenj dajati na tla nevarna dela. Slični primer se je pripetil v Kemični tovarni v Ljubljani-Moste.

Razsvetljava. Zadnje čase so naša podjetja nabavila precej fluorescentnih svetilk različnih barv, vendar pred nabavo niso izvršila preizkusov misleč, da so vse svetilke dobre. Posebno kvarna za vid je fluorescentna svetilka vijoličaste barve. Zato odredimo kombinacijo z drugimi barvami, kar se je obneslo.

Odstranjevanje zaščitnih naprav. Se vedno so dogaja, da delavci odstranjujejo s strojev varnostne naprave. Teh primerov opazamo največ v lesni industriji pri nevarnih obdelovalnih strojih. To pa največ iz razloga, ker so mnoge zaščitne naprave tehnično slabo in površno napravljene ter delavce ovirajo pri delu. Ker tako ravnanje hkrati pomeni zvišanje produktivnosti, se s tem strinjajo često tudi odgovorni organi podjetja. Škodljive posledice se zlasti opazajo pri novo sprejetih delavcih. Tako neodgovorno ravnanje, je treba kljub objektivnim težavam oreganjati.

Neuporaba zaščitnih sredstev

V rudniku kapolina Črna uporabljajo rudarske račične kape iz trdega polivinila, ki pa se zelo hitro razbojuje. Usnjenih zaščitnih kap ni na razpolago.

Starejši delavci se upirajo uporabi zaščitnih sredstev, zato ker se jim je to dopuščalo, postali so pač drzni ter precenjujejo svoje sposobnosti. Kaznovanje takih prekrškov v podjetjih je pomanjkljivo in se ne uveljavlja. Da se vodstva podjetij izogibajo kaznim je škodljiv oportunizem. Prav tega bo treba odločneje preganjati.

Problem dvigal. Republiška inšpekcija dela je izdala navodila za pravilno gradnjo in uporabo dvigal. Potrebno bi bilo seznaniti s tem tudi okrajne inšpekcije dela iz razloga, ker še ni predpisov za dvigala, gradbeni so pa nezadostni.

Po čl. 85 Pravilnika o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih v gradbeništvu so podjetja dolžna dati v pregled strokovni osebi vsako dvigalo pred uporabo. Te morajo izdati pismeno dovoljenje za uporabo. Poleg tega morajo biti dvigala periodično pregledana, zlasti pa po vsakem popravilu in novi montaži. Ker pa ni možno zaslediti kdo je ta strokovna oseba, se omenja kot taka, ki ga je rešiti.

Po čl. 89 zgoraj navedenega pravilnika se mora upravljanje dvigala vršiti z naprej dogovorjenimi sporazumnimi znaki. Med upravljalcem dvigala v komandni postaji in vodjem del je zaradi slabih dogovorjenih znakov že prišlo do nezgode, zato je dogovorjene znake za dvigala standardizirati upravljače dvigala pa z njimi dobro poznati.

Varnostna pravilnika pri odkupih. Po čl. 6 Pravilnika o higienskih, tehničnih varnostnih ukrepih pri delu v kamnolomih in opekarnah ter pri kopanju glin, peska in gropa mora podjetje za delo z bagri, buldozerji in podobnimi stroji izdati potrebna navodila, katere mora potrditi pristojna inšpekcija dela. Da bi navodila zajela vse potrebne varnostne ukrepe je izdelati okvirna navodila kot vzorec za uporabo podjetjem.

V mnogih primerih se ugotavlja, da kamnolomi, peskolomi in glinokopi niso urejeni po predpisih, ki zmanjšujejo možnost nezgod. Eksploatacija teh se šestokrat vrši pod navpičnimi stenami in je za ureditev po predpisih potrebna daljša doba. Po predpisih bi bilo treba delo takoj ustaviti, kar pa bi seveda povzročilo veliko gospodarsko škodo.

HTZ komisije in varnostni tehniki

Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS je koncem leta 1952. priporočal vsem podjetjem ustanovitev komisij za higiensko tehnično zščito, ker so varnostni odbori v metalurških obratih ustanovljeni na pobudo sindikata metalurških delavcev opravili koristno delo. Po podatkih obstajajo komisije za HTZ v okraju Ljubljana v 147 podjetjih od obstoječih 190, v katerih naj bi bile po našem mnenju organizirane. V okraju pa je 15 podjetij z nad 500 delavci, posebne varnostne tehnike pa ima 7 podjetij.

Inšpekcija dela vabi k pregledu v podjetjih zastopnike komisije za HTZ. Vodilni organi v podjetjih kažejo razumevanje za komisije HTZ, vendar se predlogi HTZ komisij ne vzamejo resno in ne upoštevajo. Komisije HTZ se smatrajo bolj kot formalni organ, da se zadosti zahtevam oblastnih organov. Tudi sindikalne organizacije temu vprašanju ne posvečajo dovolj pažnje sindikalni forumi pa o tem le neučinkovito razpravljajo. Ustanovitev posebne komisije za HTZ pri Zavodu za socialno zavarovanje je odraz potrebe in posledica tesnega sodelovanja z inšpekcijo dela. Zavod razpolaga tudi s primernimi finančnimi sredstvi za agitacijo. Za leto 1955 je predvidel 5 milijonov din in tako uspešno priredil razne seminarje in predavanja, ki so vezana na znatnejše finančne izdatke.

Poleg vsestranske pomoči pri organizaciji in delu HTZ komisij v podjetjih ki jo daje inšpekcija dela, je še zlasti doseči tak njihov status, da bodo neposredno vezane na delavski svet kot njihov organ.

Propagandna aktivnost

Na področju propagandne aktivnosti smo v preteklem letu imeli tudi nekaj uspeha in v to izrabili razne prilike kot dnevno razstavo osebnih zaščitnih sredstev, ki jo je organiziral Republiški zavod za organizacijo dela in varnost pri delu. Na tej razstavi so tudi inšpektorji dela pojasnevali obiskoval-

cem način uporabe zaščitnih sredstev. Razdeljenih je bilo 430 splošnih pravilnikov o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu, 50 pravilnikov o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih v gradbeništvu in 400 ostalih strokovnih pravilnikov. Parole in plakati so se obvezno lepili na določenih delovnih mestih. Preventivne filme o zaščiti dela je predvajal Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu in to vsem obiskovalcem na razstavi osebnih zaščitnih sredstev. Ti filmi so bili predvajani tudi dvakrat komisijam HTZ in varnostnim tehnikom. Zavod za socialno zavarovanje v sodelovanju z inšpekcijo dela, sanitarno inšpekcijo, zavodom za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS in s pomočjo centralnega higienskega zavoda LRS je organiziral masovna predavanja in seminarje v tren mestih, seminarje za komisije HTZ, obratne mojstre in tehnične vodje. Teh se je udeležilo 186 oseb. Koncem leta je Zavod za socialno zavarovanje ob sodelovanju Zavoda za organizacijo dela in varnosti pri delu, ki je ob tej priliki organiziral posebno razstavo osebnih zaščitnih sredstev in predvajal razne strokovne filme, organiziral tromeščni seminar (140 ur), v katerem je sledilo 70 vodilnih članov HTZ, komisij iz podjetij, poleg diskusijskih ur. Ob zaključku je bil organiziran skupni sestanek z zastopniki podjetij in z vodji seminarja, izvedlo ekskurzijki ogled Tovarne »Rade Končar«, »Prvomajske« v Zagrebu, tov. roto papirja v Krškem Železarne Jesenice, tovarne »Iskra« v Kranju in tovarne Tiskanja v Kranju. V Ljubljani pa so si v ekskurzijem smislu tečajniki ogledali delo v tovarni »Litostroja«, v tobačni tovarni in tovarni dekorativnih tkanin.

V prvem polletju pa je Zavod za socialno zavarovanje organiziral tridneve seminarje za 189 članov komisij HTZ v podjetjih o načinu borbe proti nezgodam. Nabo je zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS izdal posebno brošuro »Delo in varnost« kot priložnik za predavanja za člane komisij za higiensko-tehnično zaščito in kot priložnik za delo teh komisij. V agitativno propagandnem smislu je Zavod za socialno zavarovanje izdal 119 predavanj s poučnimi filmi katere je obiskalo cca 10.000 oseb. Predvajali so se slediši filmi: zaščita oči, nevarnost električnega toka, varjenje, delo v gradbeni stroki.

V podjetju »Izolirka« Ljubljana je bil organiziran poseben seminar HTZ za kolektive ter interna razstava zaščitnih sredstev.

Slovnih in potujočih razstav v Ljubljani ni zaželjena pa bi bila posebna trgovina z zaščitnimi sredstvi, pa še razstavni prostor za zaščitna sredstva.

Po sedanjih podatkih se počuje »higiena dela« v desetih strokovnih šolah:

SODELOVANJE

Inšpekcija dela je po službeni dolžnosti nujno v tesnih stikih in sodeluje z ostalimi inšpekcijami, zavodi, sindikati, občinskimi ljudskimi odbori, tajnistvom za notrajne zadeve in organi delavskega samoupravljanja.

S sanitarno inšpekcijo sodeluje pri vseh pregledih, tembolj

ko je v Ljubljani pri sanitarni inšpekciji poseben oddelek za industrijsko higieno. Centralna higienski zavod daje strokovno pomoč pri urejanju ventilacij po podjetjih. Z Zavodom za socialno zavarovanje sodeluje naša inšpekcija predvsem na področju borbe proti nezgodam in obolenju in pri predpisu posebnega dopolnilnega prispevka. Z zavodom za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS sodeluje predvsem glede predvajanja preventivnih filmov. Z gradbeno inšpekcijo sodeluje pri reviziji gradbenih načrtov in projektov, kakor tudi pri komisijah ogledih industrijskih gradenj in adaptacij. Kadar je potrebna strokovna pomoč pri pregledih posod pod pritiskom se navezuje z inšpekcijo parnih kotlov. Sodeluje tudi z Okrajnim svetom in sindikalnimi organizacijami po podjetjih v smislu konkretnih problemov.

S komisijo za plače je inšpekcija sodelovala pri anketi o uveljavljanju tarifnih pravilnikov.

DELOVNA RAZMERJA

Referent za delovna razmerja je obravnaval v I. 1955 skupaj 786 primerov nezakonitih odpovedi delovnega službenega razmerja.

Nezakonite odpovedi nastajajo zaradi tega, ker se podjetja ne držijo zakonitih predpisov, ki določajo kako je postopati pri urejanju, nastajanju in prenehanju delovnih službenih razmerij. Vodstva podjetij čisto opuščajo postopke v smislu določila čl. 3 in 8 Uredbe o postopku pri odpovedih delovnega razmerja delavcem in uslužbenecem gospodarskih organizacij, ker ne zaprosijo pristojni sindikalni sveti za soglasje pred izdajo odločbe o odpovedih zlasti ženskam, delovnim invalidom in osebam, ki imajo nad 10-letno delovno dobo.

Nadalje vodstva podjetij izdajajo odločbe o odpovedih, v pravnem pouku navedejo možnost pritožbe na Upravni odbor podjetja, pustijo pa nevedbo možnosti pritožbe na pristojno arbitražo za reševanje pritožb zoper odpovedi.

Nekatera podjetja tudi zamenjujejo pravice delavcev glede dolžine odpovednega roka, ker dajejo 14-dnevni odpovedni rok, kljub temu, da niso z delavci imeli nobene pogodbe, po kateri bi bil izrecno dogovorjen zakonito dopusten 14-dnevni odpovedni rok.

Način odpravljanja nepravilnosti odpovedi

Ob ugotovitvah, ko so gospodarske organizacije pri odpovedi delovnega službenega razmerja postopale nezakonito, se je v pretežni večini z osebnim posredovanjem dosegla umaknitev nezakonitih odpovedi; le v nekaterih primerih, koder nismo dosegli soglasja, smo morali izdati ureditveni nalog.

Pri zaščiti vojnih in delovnih invalidov ter zlasti nosečih in doječih mater nismo imeli težav z urejanjem, ker so nepravilnosti nastopale prvenstveno zaradi nepoznavanja predpisov.

UČENCI

V zvezi zaščite učencev v gospodarstvu smo reševali sicer več primerov, vendar čisto tudi ugotovili krivdo vajencev za slab odnos do učnih mojstrov. Izrazi-

tega izkoriščanja vajencev nismo ugotovili, razen pri obrtnem mojstru Grden Rudolfu iz Stične, ki vajencu ni plačal pripadajoče nagrade nad 30 mesecev. Glede fizičnega zlostavljenja vajencev smo ugotovili primere pri kvalificiranih delavcih, vendar le v manjši meri. Z Obrtno zbornico smo sodelovali pri reševanju predlogov za razvezo učnih pogodb. Pri tem smo ugotavljali kot vzrok odklanjanja opravljanja poslov, ki niso bili direktno vezani na delo pri učenju poklica.

460 obravnavanih raznih primerov se nanaša predvsem na reševanje pritožb delavcev, ki so se v postopku izkazale kot neumestne. Od 16 primerov neskljenjenih kolektivnih pogodb je večina privatnih obrtnikov iz področja občine Sentvid. Ureditev tega je še v postopku.

Plačevanje nadur

V zvezi z urejanjem neplačanega nadurnega dela so nastopali prvenstveno primeri zahtev za plačilo nadurnega dela delavcev vratarjev, industrijskih podjetij in natararjev iz gostinskih podjetij. Te primere je težko reševati, ker se gospodarske organizacije sklicujejo na to, da so vratarji in natararice precejšen del časa na delu le slučajno prisotni, brez zaposlitve in odklanjajo plačilo na ta način izvršenih nadur. Dajajajo se tudi primeri, da delavci v industrijskih, posebno pa v gradbenih podjetjih sami prosijo za daljši delovni čas in se takrat izjavljajo, da ne bodo zahtevali doplačila za nadurno delo. Ko nastane spor iz delovnega razmerja, ali odpoved, ti zahtevajo še doplačilo za nadurno delo.

Priznavanje letnih dopustov

Pri urejanju neodobrenih, oziroma neplačanih letnih dopustov ugotavljamo, da se vodstva podjetij ne držijo določil. Vodstva podjetij ne priznavajo plačanega dopusta onim delavcem, ki jim ta pravica gre v smislu 2. točke navedenega navodila. Zaradi tega smo s posredovanjem dosegli priznanje in plačilo dopusta za 149 primerov.

V zvezi z reševanjem 242 primerov nepravilnosti pri izplačevanju plač je podčrtati, da se ti nanašajo predvsem na neizplačila dela dobička. V mnogih primerih smo ugotovili, da so delavci izgubili pravico do dobička zaradi nepoznavanja določil uredbe o plačah, ker so sami odpovedali delovno razmerje že pred potekom 9 mesecev.

V zvezi s tem lahko rečemo, da upravni odbori delavski sveti in sindikalne podružnice gospodarskih organizacij ne pojasnujejo svojim članom pravic in dolžnosti v zvezi z nastankom in prenehanjem delovnega razmerja, sicer bi odpadlo veliko število pritožb, posebno proti nepravilnostim, okrog plač, dela dobička oziroma obračuna letnega plačnega fonda.

KAZNI

Sodniki za prekrške že pred predlaganimi v kaznovanje 30 primerov zaradi neodprave higiensko tehničnih pomanjkljivosti, 11 zaradi kršitev delovnih predpisov. Od navedenega števila je bilo 6 postopkov ustavljenih, Javnemu tožilstvu pa je bilo prijavljenih 13 primerov. Dosedaj je izrečena samo ena kazenska obsodba, 7 postopkov pa je bilo ustavljenih, ostali pa so še v postopku.

V letu 1955 je inšpekcija zavzemala ostrejša stališča pram osebam, ki se ne držijo varnostnih predpisov.

Sodniki za prekrške decentralizacijo niso dovoljivo vršili svoje dolžnosti do inšpekcije dela. Nosu do inšpekcije dela služba sodnikov za prekrške šla na občine, so se težje večale. Kot primer ne kaznovalne politike naznači kazenski pregon za Smerav avtokaroserista iz Duple, bil že kaznovan od sodnika za prekrške okolica z 6 tisoč dinarne globe zaradi ladžarstva in neodprave nedostatkov je smo ga ponovno kaznovanje zaradi nepopolne nezgode in neodprave startkov le 500 dinarne globe. Jasno je, da kazni v nobenem oziru vzgojno vplivata.

tožba na Senat za prekrške. Sodniki za prekrške ščajo inšpekcije dela o čenih kaznih. Inšpekcija sodniku za prekrške prebega kršenja delovnega predpisov in predpisovenske in tehnične zaščite dokazane in nedvoumne. Če se kazni ne izreče prebлага nima nobenega učinka. Nevšečno je cevanje na pristojnost danje zadev iz prekrške žilstvo in obratno.

ZAKLJUČKI IN PREDLOGI

Iz prikazanega stanja inšpekcije dela je razvidno, da so težavami se je doseglo čimboljše stanje.

Predvsem je poudariti zaostajanje HTZ za razvojem proizvajalnih posebej še zaostalost HTZ ših starejših obratnih. Z namenimi sredstvi tudi ni čisto bistveno menjati tehničnih inšpekcij. Čeprav manj, se še vedno lja podcenjujoč odnos biemov varnosti pri delu in lovnih odnosov. Odgovornost zlasti ni utrjena pri vodstvih podjetij.

Se vedno je težak problem manjkajna zaščitnih sredstev mača proizvodnja se še ni uvozem pa so težave. HTZ komisije, varnostni ki in obratne ambulante se so afirmirale tako zaradi šenosti, tembolj pa sproščujočega odnosa. Vzgojnih je še vedno precej in stavljeni vprašanju, tembolj se iz nevednosti in lahki nosti dogajajo številne okvare in nepravilnosti, je tudi moralno-materialna vrnost vodstvenega kadra.

Svojestven vpliv na varnost imajo gotovo tudi stanovanjske in prehranske like zlasti v gradbeništvu.

Oportunistično ravnanje ocnjevanju odgovornosti novanje očitnih nepravilnosti gotovo izredno negativen s težimi posledicami. Zato bodoče nujno dati osnovnega danka na sledeče naloge: 1. Obseg pregledov je priti ter zlasti razširiti na javnost. Kot orientacija v striktno izvajanje predpisov ščinji dela, zlasti kadar subjektivne slabosti. V težjih okolnostih je upoštevati stvarne možnosti podjetij.

(Nadaljevanje v prihodnji vilki Glasnika)